

בס"ד, ט"ו תשרי התשפ"ו

זבחים כ"ג – המשך בירור שיטת 'זקני דרום', ומקור הפסול של עבודה בישיבה

שאלות:

1. רונן טמא מת בערב פסח. האם הוא יכול להימנות על הקרבן, למרות שהוא לא יוכל לאכול ממנו בלילה?

המשך בירור שיטת "זקני דרום"

הגמרא ממשיכה את הדיון מהדף הקודם בשיטת "זקני דרום", הסוברים שכהן טמא מת לא מחלל את העבודה ויחיד טמא מת רשאי לשלוח את קרבן הפסח שלו בדיעבד, ולכן אין מקום לקושיה של **ריש לקיש** שכהן טמא מת לא יוכל לרצות.

- **הקושיה מדין "לפי אכלו":** הגמרא **מקשה**: והרי נאמר "**איש לפי אכלו**" ו"**במקסת נפשות... תכסו**" – ומכאן למדו חכמים בהיקש בין "מנויים" ל"אוכלים", שכמו ששחיטה שלא למנויים פוסלת בדיעבד, ככה גם שחיטה על מי שלא יכול לאכול מהפסח פוסלת בדיעבד. אם ככה, כיצד יחיד טמא מת, שלא יכול לאכול, יכול לשלוח את קרבנו?
- הגמרא **מתרצת** ש"**זקני הדרום**" לא מקבלים את ההיקש הזה. אבל הגמרא מראה שגם ללא ההיקש, עדיין קשה: ומה בטומאת שרץ, שבה הבעלים משלחים את קרבנם **לכתחילה**, בכל זאת כהן טמא שרץ לא מרצה – קל וחומר בטומאת מת, שהיא חמורה יותר שהבעלים לא משלחים את קרבנם לכתחילה אלא רק בדיעבד כשר, שכהן טמא מת לא ירצה!
- **קושיה ממשנה במסכת פסחים**: הגמרא מקשה על שיטתם גם ממשנה במסכת פסחים העוסקת בניזיר ועושה פסח.
 1. המשנה אומרת שהציץ לא מרצה על טומאת הגוף של הבעלים (במקרה של נזיר, כי זה סותר את נזירותו; ובמקרה של עושה פסח, כי הוא לא יכול לאכול). הגמרא מבררת שמדובר בטומאת מת, ומכאן ראייה שאם הבעלים טמאי מת, הם לא משלחים את קרבנם והציץ לא ירצה עליהם בדיעבד, בניגוד לשיטת **זקני דרום**.
 2. **הגמרא דוחה זאת** ומסבירה שהמשנה עוסקת במקרה שלא הבעלים אלא הכהן נטמא בשרץ, ובאמת אילו היה נטמא במת, הציץ היה מרצה.
 3. **הגמרא מקשה** מהסיפא של אותה משנה: לא מסתבר שמדובר בטומאת שרץ, כי הסיפא עוסקת בטומאת התהום (טומאת ספק) שהציץ מרצה עליה. והרי **רבי חייא** אמר בבבלייתא שדין טומאת התהום נאמר רק על מת, ולא על שרץ! **הגמרא מתרצת** שהברייתא באה למעט רק טומאת התהום של זיבה ולא של שרץ.
 4. **הגמרא שואלת**: אם ככה אתם מפרשים את המשנה, אז אין מקום לשאלתו של **רמי בר חמא** (במסכת פסחים), ששאל האם טומאת התהום הותרה גם **לכהן** המקריב עבור נזיר ועושה פסח – הרי לפי פירושכם, המשנה עוסקת בדיוק במקרה הזה ופותרת את השאלה שהציץ מרצה! **הגמרא משיבה** ששיטת "זקני דרום" אכן חולקת על **רמי בר חמא**, שסובר שהמשנה עוסקת בטומאת בעלים, ושיחיד טמא מת לא יכול לשלוח את קרבנו.

ניסיון הכרעה מבריייתא בתורת כהנים: הגמרא מביאה ברייתא כדי להקשות על שיטת רמי בר חמא. הברייתא דורשת את הפסוק "וְנִשְׂא אֶהָרֵן אֶת עוֹן הַקְּדָשִׁים" ומבררת על איזה עוון הציץ מכפר. היא מגיעה למסקנה שזה לא פיגול או נותר (רש"י) מפרש שהכוונה היא לחוץ לזמנו וחוץ למקומו), אלא דווקא טומאה, מכיוון שהיא "הותרה מכללה בציבור".

1. ההוכחה: הגמרא מוכיחה שמדובר בטומאת מת (שהיא זו שהותרה בציבור), ושהציץ מכפר דווקא על בעלים טמאי מת בקרבן פסח. מכאן ראייה כשיטת "זקני דרום", וקשה על רמי בר חמא.

2. דחיית ההוכחה: הגמרא דוחה את ההוכחה ואומרת שבאמת מדובר בבעלים שנטמאו בטומאת שרץ, והציץ מכפר עליהם. והביטוי "שהותרה מכללה בציבור" מתייחס למושג הטומאה באופן כללי, ולא דווקא לטומאת מת.

גרסה חלופית: בגרסה אחרת, הדרשה בדיוק מהברייתא היא הפוכה: הציץ מרצה על "עוון הקדשים – כן, עוון המקדישים (הבעלים) – לא". אם מדובר בטומאת מת, יוצא שטמא מת לא יכול לשלוח את קרבנו, כשיטת רמי בר חמא. אבל גם ראייה זו נדחית באותה דרך – שמדובר בטומאת שרץ והכוונה בברייתא לטומאה באופן כללי, ולכן זקני הדרום יפרשו שמדובר בברייתא בכהן טמא שרץ שלא יכול להקריב. בסופו של דבר, הגמרא לא מצליחה להכריע בין השיטות מהברייתות הללו.

2. ישראל כהן מרגיש חולשה, ומבצע את עבודת קבלת הדם כשהוא יושב על כיסא. האם הקורבן נפסל?

מקור הפסול של 'יושב' בעבודה

הגמרא עוברת לדון בפסול הבא במשנה – עבודה בישיבה.

מקור הפסול: רבא בשם רב נחמן לומד מהפסוק "לְעֵמֶד לְשֵׁרֵת" – התורה בחרה בכהן לעמידה ולא לישיבה (רש"י מסביר, אם הוא יושב, הוא נחשב כזר שמחלל את העבודה). הברייתא מוסיפה שכפילות הלשון בפסוק אחר ("הַעֲמִידִים") מלמדת שהדבר הוא לעיכוב.

רבא מקשה: אם יושב דינו כזר הפוסל את העבודה, מדוע אין עונשו מיתה כמו זר?

הגמרא מתרצת שאין ללמוד עונש זהה, מכיוון שישנם שני פסולים (מחוסר בגדים ושלא רחוץ ידים ורגלים) שגם עונשם מיתה. הכלל הוא ש"שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים" – ולדעה שרק שלושה פסוקים לא מלמדים יש גם פסול נוסף של שתוי יין.